

ΕΡΕΔΟΛΟΤ
Εργαστήριο Ερευνών & Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού
Πανεπιστήμιο Πατρών

LaReTSA
Laboratory of Research & Tourism Satellite Accounts
University of Patras

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου : Καθηγητής Ζαχαράτος Γ. (τέως διευθυντής ΕΡΕΔΟΛΟΤ)
Διευθυντής ΕΡΕΔΟΛΟΤ: Αναπληρωτής καθηγητής Γιαννίκος Γ.
Υπεύθυνος ΕΡΕΔΟΛΟΤ: Δρ. Γιαννόπουλος Κ.
Μέλος ΕΡΕΔΟΛΟΤ και Υπεύθυνος Έρευνας στην Περιφέρεια Κρήτης: Δρ. Χατζημαρινάκης Σ.

ΈΡΕΥΝΕΣ ΛΙΑΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (ΜΕΡΟΣ Β΄) & ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΔΗΜΟΥ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ - ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ - ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2012-13

Κύρια αποτελέσματα ερευνών:

- Δείκτες κατανάλωσης προϊόντων λιανικού εμπορίου ανά άφιξη
- Κυριαρχία εισαγόμενων προϊόντων στα τουριστικά καταστήματα
- Ασθενή σύνδεση εγχώριας βιοτεχνικής παραγωγής με τουριστική αγορά

Στα πλαίσια του πιλοτικού έργου με τίτλο «*Διερεύνηση του ρόλου του τουρισμού στην παραγωγική δομή και οικονομία του Δήμου Χερσονήσου με βάση τη προσέγγιση των Περιφερειακών Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού*», που ανέλαβε κατ' ανάθεση του Δήμου Χερσονήσου το Εργαστήριο Ερευνών και Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού (Ερ.Ε.Δο.Λο.Τ) του Πανεπιστημίου Πατρών, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα επιμέρους κλαδικών μελετών σε επιλεγμένους κλάδους λιανικού εμπορίου και βιοτεχνίες που δραστηριοποιούνται εντός των διοικητικών ορίων του εξεταζόμενου δήμου. Βασικός σκοπός των εν λόγω ερευνών αποτέλεσε η συσχέτιση των ζητούμενων ποσοτήτων στα εμπορικά καταστήματα (έρευνα λιανικού εμπορίου) με την παραγωγή τουριστικών και άλλων ειδών (έρευνα βιοτεχνικής παραγωγής), στα πλαίσια μιας συγκριτικής διερεύνησης μεταξύ προσφοράς (παραγωγή + εισαγωγές) και ενεργοποιούμενης λόγω τουρισμού ζήτησης.

Ειδικότερα, αντικείμενα διερεύνησης των ανωτέρω ερευνών αποτέλεσαν:

- I. στην έρευνα Λιανικού Εμπορίου:

- ο Η ποσοτική καταγραφή των πωληθέντων αγαθών (κύριων προϊόντων ανά κλάδο) της τουριστικής περιόδου 2012 καθώς και η διερεύνηση της παραγωγική τους προέλευσης (Κρήτης, υπόλοιπο χώρας, τρίτες χώρες)
 - ο Η καταγραφή της μέσης δαπάνης ανά αγορά κάθε επιλεγμένου κλάδου για τις τουριστικές περιόδους 2012 & 2013 (τα ευρήματα ανακοινώθηκαν σε προγενέστερο στατιστικό δελτίο τύπου)
 - ο Η καταγραφή ζητημάτων επιχειρησιακής λειτουργίας εν καιρώ κρίσης (τα ευρήματα ανακοινώθηκαν σε προγενέστερο δελτίο τύπου)
- II. στην έρευνα σε Βιοτεχνίες τουριστικών και άλλων ειδών:
- ο Η ποσοτική καταγραφή της μέσης ετήσιας παραγωγής τουριστικών ειδών και των απαιτούμενων ενδιάμεσων αναλώσεων

Σημειώνεται ότι η έρευνα Λιανικού Εμπορίου επικεντρώθηκε σε καταστήματα του εξεταζόμενου Δήμου η κύρια δραστηριότητα των οποίων υπάγεται στους ακόλουθους κλάδους λιανικού εμπορίου:

- Ενδυμάτων
- Υποδημάτων / δερμάτινων ειδών / ειδών ταξιδιού
- Αθλητικών ειδών
- Ειδών δώρων
- Αναμνηστικών ειδών και ειδών λαϊκής τέχνης
- Ρολογιών και κοσμημάτων
- Τροφίμων και ποτών (με ειδίκευση στα Κρητικά ή/και φυσικά-βιολογικά προϊόντα)

Η επιλογή των κλάδων έγινε με βάση τα είδη των καταστημάτων που κυριαρχούν στους εμπορικότερους δρόμους των πλέον τουριστικών περιοχών του Δήμου (οικισμοί Χερσονήσου, Μαλίων και Σταλίδας). Ως προς την νομική τους μορφή το 89% αποτελούν ατομικές επιχειρήσεις και το 11% Ο.Ε.

Αντίστοιχα, οι βιοτεχνίες που ερευνηθήκαν εδρεύουν εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Χερσονήσου (κυρίως στο Βιοτεχνικό Πάρκο Ανώπολης – ΒΙΟΠΑ) και εμφανίζουν τις ακόλουθες δραστηριότητες :

- Κατασκευή κεραμικών ειδών οικιακής χρήσης και κεραμικών διακοσμητικών ειδών
- Κατασκευή μαχαιριών (εκτός των μαχαιριών για μηχανές) και ψαλιδιών και λεπίδων τους
- Κατασκευή ειδών ένδυσης, εκτός από γούνινα ενδύματα
- Κατασκευή δερμάτινων ειδών και ειδικότερα υποδημάτων και τσαντών
- Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών και ειδικότερα ύφανση υφασμάτων από συνθετικές ασυνεχείς ίνες, βαμβακερών υφασμάτων καθώς και κατασκευή τραπεζομάντιλων και πετσετών φαγητού
- Κατασκευή αγαλματιδίων και άλλων ειδών διακόσμησης

I. Είδη αγαθών, συνολικές ζητούμενες ποσότητες & δείκτες τουριστικής κατανάλωσης

Τα κύρια είδη των αγαθών που καταγράφηκαν κατά την διάρκεια της έρευνας στα καταστήματα λιανικού εμπορίου του Δήμου κατατάσσονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Είδη ένδυσης (πλην γουναρικών)
- Είδη υπόδησης
- Αξεσουάρ
- Κοσμήματα
- Τρόφιμα & ποτά
- Αναμνηστικά
- Καλλυντικά και είδη καλλωπισμού
- Υφαντά – Κεντητά
- Είδη ταξιδιού

Στις εν λόγω κατηγορίες περιλαμβάνονται συνολικά περίπου 50 είδη αγαθών ανεξαρτήτως αξίας, για τα οποία επιχειρήθηκε η εκτίμηση της συνολικά ενεργοποιούμενης ζήτησης από τον τουρισμό, λαμβάνοντας υπόψη το μερίδιο επί του τζίρου των καταστημάτων που αναλογεί στην κατανάλωση των τουριστών (τουριστική αναλογία επί των συνολικών πωλήσεων ανά κατάστημα του δείγματος). Ειδικότερα, τα επιμέρους αγαθά που καταγράφηκαν ανά κατηγορία προϊόντων και τα εκτιμώμενα επίπεδα ζήτησης που ενεργοποιήθηκαν από την κατανάλωση των τουριστών κατά την τουριστική περίοδο 2012 στο σύνολο του Δήμου έχουν ως ακολούθως :

Πίνακας 1: Είδη αγαθών λιανικού εμπορίου και ελάχιστα εκτιμώμενες ποσότητες ζήτησης – Δήμος Χερσονήσου 2012

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΑΓΑΘΑ	ΚΑΤ' ΕΛΑΧΙΣΤΟΝ ΖΗΤΟΥΜΕΝΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑ 2012
Είδη ένδυσης (ανδρικά, γυναικεία και παιδικά)	☐ παντελόνια ☐ μπλουζάκια ☐ πουκάμισα ☐ σορτς ☐ φορέματα	189.000 έως 215.000 τεμάχια
Είδη υπόδηση	☐ παπούτσια δερμάτινα ☐ παπούτσια συνθετικά ☐ παντόφλες/σαγιονάρες	19.000 έως 20.000 ζευγάρια
Αξεσουάρ	☐ καπέλα ☐ τσάντες δερμάτινες ☐ τσάντες συνθετικές ☐ τσάντες υφασμάτινες ☐ πορτοφόλια ☐ ζώνες ☐ γυαλιά ηλίου ☐ ρολόγια (φθηνά) ☐ ψευδοκοσμήματα	502.000 έως 666.000 τεμάχια

Κοσμήματα	☐ από χρυσό ☐ από ασήμι ☐ ρολόγια (αξίας)	98.000 έως 102.000 τεμάχια
Τρόφιμα – Ποτά *	☐ ελαιόλαδο ☐ ελιές ☐ μέλι ☐ γλυκίσματα (παστέλια-λουκούμια-σιροπιαστά κ.λ.π.) ☐ μείγματα μαγειρικής ☐ βότανα ☐ ξηροί καρποί – αποξηραμένα φρούτα ☐ λικέρ ☐ κρασί ☐ τσικουδιά ☐ ούζο	319.000 έως 333.000 κιλά/λίτρα
Αναμνηστικά	☐ κρητικά μαχαίρια ☐ κεραμικά (διακοσμητικά & χρηστικά) ☐ αγαλματίδια (από μπρούτζο, πολυεστέρα, ξύλο, κόκαλο) ☐ μαγνητάκια (κεραμικά, συνθετικά, κλπ) ☐ μπρελόκ ☐ παπούτσια πάνινα (του τσολιά)	478.000 έως 481.000 τεμάχια
Καλλυντικά & είδη καλλωπισμού	☐ σαπούνι ☐ σαμπουάν – αφρόλουτρα ☐ σφουγγάρια θαλάσσης ☐ κρέμες προσώπου ☐ αντηλιακά ☐ αιθέρια έλαια ☐ αρώματα	575.000 έως 597.000 τεμάχια
Υφαντά-κεντητά	☐ τραπεζομάντηλα ☐ ποδιές ☐ πουγκιά ☐ σουπλά ☐ πεσέτες	περίπου 71.000 τεμάχια
Είδη ταξιδιού	☐ βαλίτσες ταξιδιού, ☐ σακίδια ταξιδιού (Sac Voyage)	περίπου 6.500 τεμάχια

* αφορά αποκλειστικά σε προϊόντα τροφίμων και ποτών που πωλούνται σε καταστήματα με ειδικευση στα Κρητικά – φυσικά προϊόντα

Τονίζεται ιδιαίτερα ότι η λίστα των ανωτέρων προϊόντων **δεν είναι εξαντλητική**, καθόσον καταγράφηκαν τα κύρια είδη που διακινούνται στους υπό εξέταση κλάδους. Επιπρόσθετα, οι εκτιμήσεις των επιπέδων ζήτησης προκύπτουν με αναγωγές στο σύνολο των επιλεγμένων κλάδων του δείγματος και **μόνο**. Καθόσον σχεδόν όλα τα ανωτέρω προϊόντα πωλούνται και σε καταστήματα super και mini market, η περεταίρω συμπλήρωση της εικόνας απαιτεί την διερεύνησή τους, γεγονός που θα οδηγούσε παράλληλα και στην διεύρυνση της λίστας προϊόντων με την συμπερίληψη και άλλων ειδών, όπως τροφίμων και ποτών πέραν των τοπικών προϊόντων, ειδών καπνού και ειδών θαλάσσης (μάσκες, παιχνίδια κ.λ.π.). Επισημαίνεται ότι η αναγωγή στις συνολικές ζητούμενες ποσότητες έγινε με βάση το πλήθος των επιχειρήσεων που ασκούν το λιανικό εμπόριο αυτού του είδους ως κύρια δραστηριότητα,

που τους αποδίδει δηλαδή την μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Εμπορικού-Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Ηρακλείου¹. Παράλληλα, η καταγραφή δεν επεκτάθηκε σε καταστήματα που ενδεχομένως πωλούν τα εν λόγω προϊόντα στα πλαίσια των δευτερευουσών δραστηριοτήτων τους (μη κύρια προϊόντα)². Κατά συνέπεια η προσέγγιση είναι συντηρητική, με αποτέλεσμα τα ανωτέρω αναφερόμενα επίπεδα ζήτησης των προϊόντων να αποτελούν κατ' ελάχιστον εκτιμήσεις για το σύνολο της αγοράς του Δήμου Χερσονήσου για την τουριστική περίοδο 2012.

Βάσει των συλλεχθέντων στοιχείων διαμορφώθηκε το *Καλάθι του Τουρίστα* που επισκέπτεται τον Δήμο Χερσονήσου, το οποίο περιλαμβάνει δείκτες κατανάλωσης αγαθών λιανικού εμπορίου για το σύνολο των εξεταζόμενων προϊόντων και των ευρύτερων κατηγοριών τους. Οι εν λόγω δείκτες εκφράζουν την *Κατανάλωση μιας Μονάδας Αγαθού ανά Χ Πλήθος Αφίξεων* (ανά πόσες αφίξεις τουριστών πωλείται μια μονάδα του εκάστοτε αγαθού) και αφενός επιτρέπουν προβολές της μελλοντικής ζήτησης βάσει των εκτιμώμενων αφίξεων, αφετέρου η συνεχή παρακολούθησή τους θα παρείχε χρήσιμη πληροφόρηση για το πως επηρεάζεται η κατανάλωση των προϊόντων από τις διαχρονικές μεταβολές των τουριστικών ροών προς τον προορισμό. Στον ακόλουθο πίνακα εμφανίζεται ο σχετικός λόγος ανά κατηγορία προϊόντων.

Πίνακας 2: Δείκτες Κατανάλωσης ανά Κατηγορία Προϊόντων Λιανικού Εμπορίου – Δήμος Χερσονήσου 2012

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΓΑΘΩΝ	ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ΑΓΑΘΟΥ ΑΝΑ ΠΛΗΘΟΣ ΑΦΙΞΕΩΝ 2012
Είδη ένδυσης (πλην γουναρικών)	5,0
Είδη υπόδησης	52,3
Αξεσουάρ	1,8
Κοσμήματα	10,1
Τρόφιμα & ποτά *	3,1
Αναμνηστικά	2,1
Καλλυντικά & είδη καλλωπισμού	1,7
Υφαντά – Κεντητά	14,2
Είδη ταξιδιού	156,4

* αφορά αποκλειστικά σε προϊόντα τροφίμων και ποτών που πωλούνται σε καταστήματα με ειδικευση στα Κρητικά – φυσικά προϊόντα

Επεξήγηση πίνακα : Βάσει των ανωτέρων δεικτών πωλείται κάποιο είδος αξεσουάρ (καπέλο ή ζώνη ή γυαλιά ηλίου ή ρολόι ή ψευδοκόσμημα κλπ) σε κάποιο κατάστημα (π.χ. δερμάτινων ειδών ή ενδυμάτων ή αναμνηστικών ειδών ή με είδη δώρων κλπ) του δήμου κατά μέσο όρο ανά 1,8 αφίξεις

¹ Μια επιχείρηση δύναται να λειτουργεί περισσότερα καταστήματα του ενός με εντελώς διαφορετικές δραστηριότητες (π.χ. λιανικό εμπόριο, υπηρεσίες εστίασης και κατασκευές) . Στο μητρώο του Εμπορικού – Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Ηρακλείου, οι επιχειρήσεις ταξινομούνται με βάση την κύρια δραστηριότητά τους, αυτήν δηλαδή που τους αποδίδει την μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία. Εν προκειμένου λήφθηκαν υπόψη όσες καταγράφουν ως κύρια δραστηριότητά τους το *Λιανικό Εμπόριο* των επιλεγμένων κλάδων.

² Ένα φαρμακείο για παράδειγμα ενδέχεται να προωθήει καλλυντικά και είδη καλλωπισμού ή ένα περίπτερο να πωλεί γυαλιά ηλίου, μαγνητάκια και άλλα εξεταζόμενα είδη.

(ανεξαρτήτως διάρκειας παραμονής). Αντίστοιχα, πωλείται ένα είδος αναμνηστικού (κρητικό μαχαίρι ή αγαλματίδιο ή κεραμικό ή μαγνητάκι κ.ο.κ.) σε κάποιο κατάστημα με αναμνηστικά είδη ή είδη δώρων κλπ ανά 2,1 αφίξεις τουριστών στον Δήμο Χερσονήσου. Παρομοίως για τις υπόλοιπες κατηγορίες αγαθών. Επισημαίνεται ότι πολλά είδη αγαθών συναντώνται ως εμπόρευμα σε διαφορετικά είδη καταστημάτων που δεν εξειδικεύονται απαραίτητα σε αυτά.

Τονίζεται ότι το εμφανιζόμενο μοτίβο κατανάλωσης απεικονίζει την δεδομένη χρονική περίοδο (τουριστική περίοδο 2012) με την δεδομένη σύνθεση εθνικοτήτων και ηλικιακών ομάδων, κάθε μία εκ των οποίων συμπεριφέρεται κατά ιδιαίτερο τρόπο. Λόγου χάριν, αναμνηστικά κάθε είδους, μπλουζάκια με την ονομασία του τόπου επίσκεψης ή προϊόντα «σύμβολα» του προορισμού (π.χ. ελιές, λάδι ή τσικουδιά) είναι ιδιαίτερα δημοφιλή σε εθνικότητες με σχετικά μικρή τουριστική εμπειρία, η συσσώρευση της οποίας αποτελεί κριτήριο κοινωνικοοικονομικής εξέλιξης στην χώρας τους και το όποιο αναμνηστικό ή άλλο προϊόν με συμβολισμό λειτουργεί σημειολογικά ως αντικείμενο που την επιδεικνύει. Επίσης η σχετική ανάγκη εξασθενεί στους επαναλαμβανόμενους επισκέπτες, οι οποίοι ήδη τα έχουν στην κατοχή τους από προηγούμενες επισκέψεις και επιζητούν διαφορετικού τύπου ικανοποίηση ή λειτουργούν πολύ πιο επιλεκτικά. Γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι, πέρα από τα εισοδηματικά κριτήρια, η σύνθεση των εθνικοτήτων και των ηλικιακών ομάδων καθώς και το ιδιαίτερο βάρος που η κάθε μία έχει επί του συνόλου της τουριστικής ροής επηρεάζει δραστικά τις καταναλωτικές επιλογές και συνακόλουθα το εισόδημα του εκάστοτε κλάδου.

II. Γεωγραφική προέλευση αγαθών και βαθμός σύνδεσης με τοπική βιοτεχνική παραγωγή.

Βάσει των ευρημάτων της Έρευνας Λιανικού Εμπορίου η πλειονότητα των προϊόντων που διακινούνται στα εξεταζόμενα εμπορικά καταστήματα του Δήμου Χερσονήσου αποτελούν εισαγωγές από τρίτες χώρες. Η συνολικότερη εικόνα απεικονίζεται στον ακόλουθο συγκεντρωτικό πίνακα & διάγραμμα. Σημειώνεται ότι η στήλη «απροσδιόριστη προέλευσης» αφορά σε ποσότητες για τις οποίες ο προμηθευτής του εμπορεύματος ήταν εγχώριος (Κρήτης ή λοιπής χώρας), ωστόσο δεν υπήρχε επίγνωση της γεωγραφική προέλευσης του προϊόντος. Επιπρόσθετα, προϊόντα με εισαγόμενη πρώτη ύλη αλλά εγχώρια επεξεργασία λογίζονται ως εγχώρια προϊόντα.

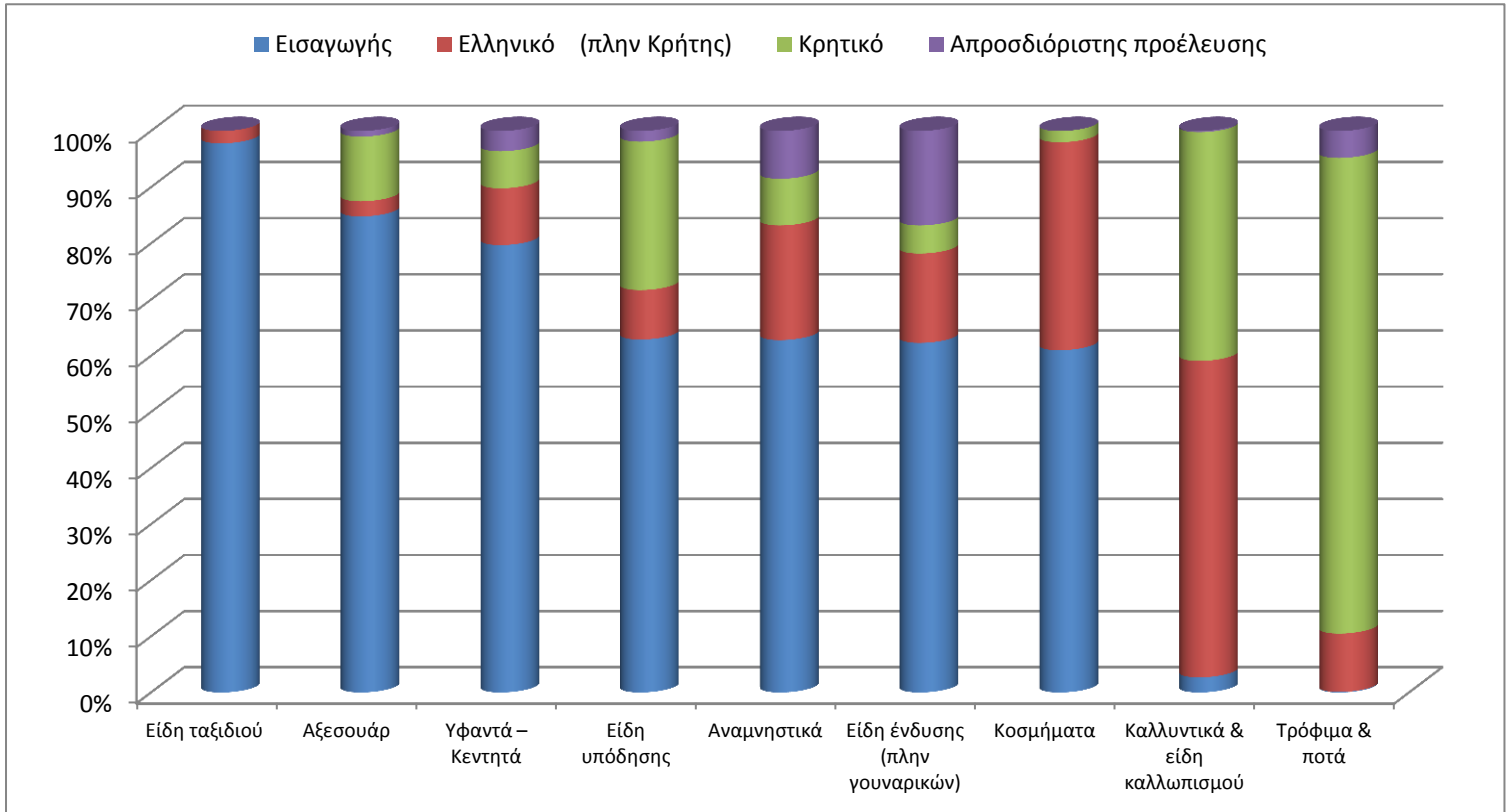
Πίνακας 3: Γεωγραφική Προέλευση ανά Κατηγορία Προϊόντων Λιανικού Εμπορίου – Δήμος Χερσονήσου 2012

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΓΑΘΟΥ	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ			
	Κρητικό	Ελληνικό (πλην Κρήτης)	Εισαγωγής	Απροσδιόριστη προέλευσης
Είδη ένδυσης (πλην γουναρικών)	5,0%	15,9%	62,3%	16,8%
Είδη υπόδησης	26,4%	8,8%	62,9%	1,9%
Αξεσουάρ	11,5%	2,7%	84,8%	1,0%
Κοσμήματα	2,0%	37,0%	61,0%	0,0%
Τρόφιμα & ποτά *	84,7%	10,4%	0,1%	4,8%
Αναμνηστικά	8,3%	20,4%	62,8%	8,5%
Καλλυντικά & είδη καλλωπισμού	40,7%	56,4%	2,7%	0,2%

Υφαντά – Κεντητά	6,6%	10,1%	79,7%	3,6%
Είδη ταξιδιού	0,0%	2,2%	97,8%	0,0%

* αφορά αποκλειστικά σε προϊόντα τροφίμων και ποτών που πωλούνται σε καταστήματα με ειδικευση στα Κρητικά – φυσικά προϊόντα

Διάγραμμα 1 : Γεωγραφική Προέλευση ανά Κατηγορία Προϊόντων Λιανικού Εμπορίου Δήμος Χερσονήσου 2012

Επισημαίνεται ότι το υψηλό ποσοστό απροσδιόριστης προέλευσης στα ενδύματα προέρχεται από μη εξειδικευμένα καταστήματα ενδυμάτων (π.χ. καταστήματα με είδη δώρων).

Όπως εύληπτα απεικονίζεται στο παραπάνω πίνακα και διάγραμμα, οι εισαγωγές από τρίτες χώρες έχουν την απόλυτη πλειοψηφία στις 7 από τις 9 κατηγορίες προϊόντων. Κυρίαρχη παρουσία στο μερίδιο των εισαγωγών καταλαμβάνουν οι Νότιες & Νοτιοανατολικές χώρες της Ασίας, όπου η Κίνα κατέχει μια δεσπόζουσα θέση σε όλες σχεδόν τις κατηγορίες. Χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι τουριστικά είδη όπως υφαντά/κεντητά και αναμνηστικά (κεραμικά, αγαλματίδια, μαγνητάκια), πολλά εκ των οποίων απεικονίζουν παραδοσιακές παραστάσεις, τοπία και συμβολισμούς τοπικούς - εθνικούς, αποτελούν προϊόντα εισαγωγής. Ακόμα και στην περίπτωση των *Κρητικών Μαχαιριών* εντοπίστηκε ένα ποσοστό της τάξης του 3% προερχόμενο από τρίτες χώρες ενώ δεν προσδιορίστηκε η προέλευση για άλλο ένα 6% περίπου επί της συνολικής προσφερόμενης ποσότητας. Σημειώνεται ότι με βάση εκτιμήσεις βιοτεχνίας παραγωγής κρητικών μαχαιριών, που εδρεύει στον Δήμο Χερσονήσου και συμμετείχε στην έρευνα, το ποσοστό των εισαγωγών σε αυτό το είδος ξεπερνά το 15%.

Η κατηγορία των *αγροτοδιατροφικών προϊόντων* (λάδι, ελιές, μέλι, βότανα, κρασιά κ.λ.π.) σε καταστήματα με τοπικά-φυσικά προϊόντα αποτελούν εξαίρεση στις επικρατούσες συνθήκες της αγοράς (84,7% κρητικής προέλευσης) με αμελητέες εισαγωγές στα είδη των ξηρών καρπών και των μειγμάτων μαγειρικής. Αισθητή παρουσία της κρητικής παραγωγής εμφανίζεται επίσης στην κατηγορία των *καλλυντικών και ειδών καλλωπισμού* (40,7%), καθώς και στα *είδη υπόδησης* (26,4%) κυρίως λόγω της εγχώριας παραγωγής ειδών καλλωπισμού και δερμάτινων σανδαλιών από αντίστοιχες βιοτεχνίες που εδρεύουν στον δήμο Χερσονήσου.

Ειδικότερα ως προς τα επιμέρους προϊόντα, ο βαθμός σύνδεσης με την Κρητική παραγωγή δραστηριότητα απεικονίζεται ακολούθως με φθίνουσα σειρά. Απεικονίζονται όλα τα προϊόντα της έρευνας που εμφάνισαν έστω κατά το ελάχιστο κάποια κρητική παραγωγική προέλευση (τουλάχιστον 0,5%). Δίπλα αντιπαρατίθενται τα αντίστοιχα ποσοστά λοιπής προέλευσης (ελληνικής και από τρίτες χώρες), ενώ η στήλη «απροσδιόριστη προέλευσης» αφορά σε ποσότητες για τις οποίες ο προμηθευτής ήταν εγχώριος, ωστόσο δεν υπήρχε επίγνωση του καταστηματούχου για την γεωγραφική προέλευση του εμπορεύματος.

Προϊόντα του **πίνακα 1** *Είδη αγαθών λιανικού εμπορίου και ελάχιστα εκτιμώμενες ποσότητες ζήτησης – Δήμος Χερσονήσου 2012* που δεν εμφανίζονται στον ακόλουθο πίνακα προέρχονται εξολοκλήρου από εισαγωγές (Ελλάδας & εξωτερικού).

Πίνακας 4: Γεωγραφική Προέλευση ανά Αγαθό – Δήμος Χερσονήσου 2012

Προϊόν	Κρητικής Προέλευσης	Ελληνικής Προέλευσης (πλην Κρήτης)	Εισαγωγές από Τρίτες Χώρες	Απροσδιόριστη Προέλευσης
Μέλι	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Βότανα	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Τσικουδιά	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ελαιόλαδο	99,7%	0,3%	0,0%	0,0%
Λικέρ	98,9%	1,1%	0,0%	0,0%
Μείγματα μαγειρικής	93,3%	1,2%	0,8%	4,7%
Κρητικά μαχαίρια	91,1%	0,0%	3,0%	6,0%
Ελιές	72,2%	27,8%	0,0%	0,0%
Γλυκίσματα (παστέλια - σιροπιαστά κ.λ.π.)	71,7%	15,5%	0,0%	12,8%
Σαμπουάν - αφρόλουτρα	57,9%	42,1%	0,0%	0,0%
Αιθέρια έλαια	57,7%	42,3%	0,0%	0,0%
Κρέμες σώματος - προσώπου	55,0%	45,0%	0,0%	0,0%
Τσάντες δερμάτινες	52,9%	33,8%	13,3%	0,0%
Αντηλιακά	50,2%	49,8%	0,0%	0,0%
Παπούτσια δερμάτινα (μεταξύ των οποίων και σανδάλια)	50,0%	14,8%	35,2%	0,0%
Σαπούνι	42,0%	57,5%	0,2%	0,3%
Κρασί	40,0%	60,0%	0,0%	0,0%
Ποδιές	33,7%	1,2%	43,9%	21,2%
Κεραμικά (διακοσμητικά – χρηστικά)	22,5%	30,0%	47,6%	0,0%
Ψευδο-κόσμημα	18,4%	0,5%	81,1%	0,0%
Αρώματα	12,4%	87,5%	0,0%	0,1%
Κόσμημα από χρυσό	12,0%	32,4%	55,6%	0,0%
Μαγνητάκια	7,5%	0,1%	78,1%	14,3%
Μπλουζάκια	5,1%	12,7%	64,4%	17,8%

Τραπεζομάντηλα	3,2%	4,2%	92,6%	0,0%
Κόσμημα από ασήμι	1,8%	38,0%	60,1%	0,0%
Τσάντες - πουγκιά	0,8%	0,7%	98,5%	0,0%

III. Βιοτεχνική παραγωγή στον Δήμο Χερσονήσου

Άξιο αναφοράς, υπό το πρίσμα μιας πολιτικής με επίκεντρο την σύνδεση της τουριστικής κατανάλωσης με την εγχώρια παραγωγή, με στόχο την μεγιστοποίηση των πολλαπλασιαστικών επιδράσεων της τουριστικής δαπάνης στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, στην προστιθέμενη αξία και στην απασχόληση της τοπικής και περιφερειακής οικονομίας, αποτελεί το γεγονός ότι πλήθος αντίστοιχων προϊόντων παράγονται εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου και ιδιαίτερα στο Βιοτεχνικό Πάρκο Ανόπολης (ΒΙΟΠΑ).

Η βιοτεχνική δραστηριότητα στον δήμο επικεντρώνεται κυρίως στην παραγωγή κεραμικών, γύψινων και ξυλόγλυπτων αναμνηστικών, μπρούτζινων αγαλματιδίων, γυάλινων ειδών, κομπολογιών, αγιογραφιών, κρητικών μαχαιριών, καλλυντικών και ειδών καλλωπισμού, ενδυμάτων, δερμάτινων σανδαλιών και τσαντών καθώς και υφαντών/κεντητών υφασμάτων, καταλαμβάνοντας ωστόσο στην πλειονότητά τους μειοψηφικό ή και αμελητέο μερίδιο στην τουριστική αγορά.

Στα πλαίσια της *Έρευνας Βιοτεχνικής Παραγωγής* εξετάστηκε η παραγωγική δραστηριότητα 9 εκ των σημαντικότερων βιοτεχνικών μονάδων που εδρεύουν στον Δήμο, εκ των οποίων 6 διαμορφώνουν τον κύριο κορμό (από 40% έως 100%) της βιοτεχνικής παραγωγής ολόκληρης της περιφέρειας στα είδη που παράγουν. Ειδικότερα ερευνήθηκαν βιοτεχνίες που παράγουν τα ακόλουθα προϊόντα:

- Είδη κεραμικών (διακοσμητικών και οικιακής χρήσης)
- Κρητικά μαχαίρια
- Αγαλματίδια και άλλα είδη διακόσμησης
- Ενδύματα
- Δερμάτινα υποδήματα και δερμάτινες τσάντες
- Υφασμάτινα είδη (υφαντά και με κέντημα)

Βάσει των στοιχείων που συλλέχθηκαν εμφανίζεται υψηλός βαθμός εξάρτησης από τον τουρισμό, καθότι ο ετήσιος κύκλος εργασιών των 8 εκ των 9 βιοτεχνιών προέρχεται από αυτόν κατά 80% με 100% μέσω τρίτων σημείων πώλησης (καταστήματα λιανικού εμπορίου). Ωστόσο η παρουσία των προϊόντων τους σε εμπορικά καταστήματα του Δήμου εμφανίζεται στην πλειονότητά τους ιδιαίτερα περιορισμένη. Εξάιρεση αποτελεί η βιοτεχνική παραγωγή κρητικών μαχαιριών, υφαντών, δερμάτινων σανδαλιών και κεραμικών με επιστρωμένες παραστάσεις από κοβάλτιο (cobalt), τα οποία εμφανίζουν πλειοψηφική ή αισθητή παρουσία στο είδος τους. Ειδικότερα, το 54% των ειδών που παράγουν οι βιοτεχνίες που ερευνήθηκαν, σύμφωνα με όσα δηλώθηκαν βάσει γνώσεων και εμπειρίας των βιοτεχνών, έχουν αμελητέο (< 1%) έως 5% μερίδιο στην αγορά του Δήμου Χερσονήσου, ενώ μόλις ένα 18% των

παραγόμενων ειδών είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικό και ξεπερνά το 80% ως μερίδιο επί της συνολικής προσφοράς του είδους τους σε επίπεδο Δήμου.

Χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι το 77% των εξεταζόμενων βιοτεχνιών αντλεί μόλις το 2% έως 15% του εισοδήματός του από την τουριστική αγορά του δήμου, στον οποίο μάλιστα εδρεύει. Η κύρια πηγή εισοδήματος για την απόλυτη πλειοψηφία προέρχεται από άλλους τουριστικούς προορισμούς της Κρήτης, ενώ εξαγωγικές δραστηριότητες προς χώρες του εξωτερικού έχει μόλις 1 βιοτεχνία κεραμικών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Δήμος Χερσονήσου αποτελεί τον κυριότερο τουριστικό προορισμό της Κρήτης, συγκεντρώνοντας με βάση τα επίσημα στοιχεία το 35% των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα της Περιφέρειας, ενώ παράλληλα συγκεντρώνει την σημαντικότερη βιοτεχνική παραγωγή στην οικονομική επικράτεια του νησιού. Ωστόσο με βάση τα ανωτέρω στοιχεία αποτυπώνεται μια δυσανάλογη σχέση μεταξύ της βιοτεχνικής παραγωγής πλήθους τουριστικών ειδών και της τουριστικής τους ζήτησης εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου. Το γεγονός καταδεικνύει μια ασθενή σύνδεση με την τοπική, ωστόσο την περιφερειακά μεγαλύτερη, τουριστική αγορά αλλά και σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης των εν λόγω κλάδων.

Άξιο αναφοράς αποτελεί το γεγονός ότι το *Σωματείο Λαϊκής & Σύγχρονης Τέχνης Ηρακλείου – Λασιθίου – Ρεθύμνου ο «ΔΑΙΔΑΛΟΣ»*, με έτος ίδρυσης το 1986, απαριθμούσε περίπου 200 μέλη το 1987, ενώ σήμερα έχουν περιοριστεί σε λιγότερα από 55. Σύμφωνα με το σωματείο, καταλυτικός παράγοντας στην εξέλιξη αυτή έχει αποτελέσει η εισβολή των προϊόντων εισαγωγής (κυρίως κινέζικων) κατά τα τελευταία 10 χρόνια, με αποτέλεσμα την δραστική συρρίκνωση της βιοτεχνικής παραγωγής της Κρήτης.

Βάσει των επικείμενων ερευνών κύριες αιτίες της γενικότερης αποσύνδεσης της βιοτεχνικής παραγωγής με την τουριστική αγορά αποτελούν:

- Ο έντονος ανταγωνισμός αρκετών προϊόντων εισαγωγής σε επίπεδο κόστους.
- Η αδυναμία κάλυψης των επιπέδων ζήτησης από την υφιστάμενη κλίμακα παραγωγής.

Δεν μπορεί να παραβλεφτεί το γεγονός ότι η 10ετή περίοδος συρρίκνωσης της βιοτεχνικής παραγωγικής δραστηριότητας συμπίπτει χρονικά με την διόγκωση και εδραίωση του φτηνού all inclusive ως πακέτο. Οφείλει να ληφθεί υπόψη ότι η πτωτική πορεία της μέσης τουριστικής δαπάνης ανά ταξίδι, που σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος έχει υποχωρήσει σταδιακά σε επίπεδο χώρας κατά την τελευταία δετία κατά 17,4% (από 746 € το 2005 στα 616 € το 2012), θεωρείται ο κύριος λόγος για την στροφή αρκετών εμπορών σε φθηνά εμπορεύματα εισαγωγής. Η πτωτική αυτή τάση αποτυπώθηκε και στα πλαίσια της εν λόγω έρευνας ως προς την μέση αξία ανά αγορά (μέση αξία απόδειξης) για την πλειονότητα των εξεταζόμενων κλάδων λιανικού εμπορίου του Δήμου Χερσονήσου³. Το φαινόμενο αυτό λειτουργεί ενισχυτικά στην περεταίρω υποβάθμισης της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών και τοπικών προϊόντων εν καιρώ οικονομικής συρρίκνωσης. Η στροφή στα εισαγόμενα

³ βλ. Έρευνα Λιανικού Εμπορίου Δήμου Χερσονήσου, Τουριστική Περίοδο 2012-2013 (Α μέρος), όπου στην πλειοψηφία των εξεταζόμενων κλάδων λιανικού εμπορίου εμφανίστηκε πτώση της μέσης δαπάνης ανά αγορά μεταξύ 2012 και 2013.

αποδίδεται σύμφωνα με τους ίδιους τους εμπόρους στην ανάγκη διάθεσης φτηνού εμπορεύματος ώστε να ρευστοποιείται εύκολα, παραβλέποντας συχνά τον παράγοντα της ποιότητας, καθώς και στην επιδίωξή τους για διεύρυνση των περιθωρίων του κέρδους ανά μονάδα προϊόντος υπό συνθήκες μειωμένης αγοραστικής δύναμης των τουριστών. Στην πτωτική πορεία της μέσης τουριστικής δαπάνης έρχεται να προστεθεί η αυξημένη φορολογία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που συρρικνώνει τα ποσοστά καθαρού κέρδους καθώς και ο κορεσμός της τοπικής αγοράς λιανικού εμπορίου⁴ που οδηγεί αλυσιδωτά σε έντονο ανταγωνισμό τιμών.

Επίλογος

Οι εν λόγω έρευνες αποτύπωσαν για πρώτη φορά ζητήματα που άπτονται της τουριστικής δαπάνης και κατανάλωσης σε επίπεδο δήμου αλλά και μια πρώτη προσέγγιση των διακλαδικών σχέσεων (εισροές-εκροές σε όρους υλικής μορφής) που αναπτύσσονται μεταξύ του λιανικού εμπορίου και των παραγωγικών και εισαγωγικών δραστηριοτήτων.

Ειδικότερα οι έρευνες κατέδειξαν το ύψος και την εξέλιξη (2012-2013) της μέσης τουριστικής δαπάνης σε επιλεγμένους κλάδους λιανικού εμπορίου και ζητήματα επιχειρησιακής τους λειτουργίας εν καιρώ κρίσης, όπως το ύψος της φορολογίας, ο κορεσμός της αγοράς και η μειωμένη αγοραστική δύναμη των τουριστών (βλ. *Έρευνα Λιανικού Εμπορίου Δήμου Χερσονήσου, Τουριστική Περίοδο 2012-2013 – Α μέρος*). Κατέγραψαν το μέγεθος της τουριστικά ενεργοποιούμενης ζήτησης για αγαθά που διακινούνται σε εμπορικά καταστήματα του Δήμου Χερσονήσου, αλλά και τον βαθμό σύνδεσής της με την τοπική, περιφερειακή και εθνική παραγωγική δραστηριότητα. Αναδείχθηκαν οι δυνατότητες ανταπόκρισης της εγχώριας παραγωγής στο μέγεθος της τουριστικής ζήτησης, οι απειλές που προβάλλονται για τις βιοτεχνίες από την κυριαρχία των εισαγωγών καθώς και τα εγχώρια εκείνα προϊόντα που εμφανίζονται ιδιαίτερα ανταγωνιστικά. Κατά αυτόν τον τρόπο χαρτογραφήθηκαν οι δυνατότητες αλλά και οι ευκαιρίες της τοπικής και περιφερειακής οικονομίας για παραγωγική ανάπτυξη/επέκταση βάσει του ενεργοποιούμενου όγκου ζήτησης.

Η διαχρονική παρακολούθηση της εξελικτικής πορείας της μέσης τουριστικής δαπάνης καθώς και του συνολικού αλλά και ει δυνατόν των επιμέρους ανά εθνικότητα καταναλωτικών μοτίβων θα τροφοδοτούσε με ιδιαίτερα χρήσιμη πληροφόρηση τόσο τις επιχειρήσεις για την επιχειρησιακή τους λειτουργία, όσο και την τοπική αυτοδιοίκηση για την χάραξη στοχευμένης πολιτικής προώθησης και προβολής καθώς και τουριστικής οικονομικής πολιτικής. Μιας πολιτικής με επίκεντρο την οργανική σύνδεση της τουριστικής κατανάλωσης με την εγχώρια παραγωγή, με σκοπό αφενός την ενδυνάμωση των υφιστάμενων παραγωγικών κλάδων της περιφέρειας, αφετέρου την επένδυση σε νέες δραστηριότητες εν καιρώ παραγωγικής συρρίκνωσης.

⁴ βλ. *Έρευνα Λιανικού Εμπορίου Δήμου Χερσονήσου, Τουριστική Περίοδο 2012-2013 (Α μέρος)*, όπου το 84,2% των καταστηματάρχων θεωρεί ότι υπάρχουν πολλές επιχειρήσεις στην περιοχή που προσφέρουν το ίδιο προϊόν με την δική τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οι έρευνες *Λιανικού Εμπορίου & Βιοτεχνικής Παραγωγής* στον Δήμο Χερσονήσου πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του πιλοτικού έργου με τίτλο «**Διερεύνηση του ρόλου του τουρισμού στην παραγωγική δομή και οικονομία του Δήμου Χερσονήσου με βάση τη προσέγγιση των Περιφερειακών Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού**».

Φορέας υλοποίησης της μελέτης αποτελεί το Εργαστήριο Ερευνών και Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού (ΕΡΕΔΟΛΟΤ) του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πατρών, με επιστημονικό υπεύθυνο τον ομότιμο καθηγητή τον κ. Ζαχαράτο Γεράσιμο. Η μελέτη πραγματοποιήθηκε κατ' ανάθεση του Δήμου Χερσονήσου, υπό την δημαρχία του κ. Δοξαστάκη Ζαχαρία, στα πλαίσια προγραμματικής σύμβασης.

Κεντρικό σκοπός της μελέτης αποτελεί η εξέταση του τρόπου κατά τον οποίον η τουριστική κατανάλωση και δαπάνη επιδρά στην παραγωγική δομή και οικονομία του πλέον τουριστικού δήμου της Περιφέρειας Κρήτης και ενός εκ των σημαντικότερων προορισμών στην Ελλάδα. Για τον σκοπό αυτόν πραγματοποιούνται παράλληλες μελέτες σε πολλούς *Τουριστικά Χαρακτηριστικούς* κλάδους (καταλύματα, εστίαση, επιλεγμένοι κλάδοι λιανικού εμπορίου κλπ) του Δήμου Χερσονήσου.

Σημειώνεται ότι, η μελέτη στοχεύει στην δημιουργία ενός μόνιμου μηχανισμού παρακολούθησης των τουριστικών μεγεθών στο Δήμο, βασικό στοιχείο του οποίου θα αποτελεί ένα Παρατηρητήριο Τουρισμού, και όχι απλώς στην διεξαγωγή μιας συγκυριακού χαρακτήρα έρευνας. Αποδέκτης των ωφελειών από την λειτουργία αυτού του εργαλείου μέτρησης που κατασκευάζεται, θα αποτελεί τόσο η τοπική αυτοδιοίκηση για την χάραξη της τουριστικής και ευρύτερης πολιτικής της, όσο και οι ίδιες οι επιχειρήσεις και γενικότερα οι τουριστικές συλλογικότητες που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό του Δήμου Χερσονήσου.

Επισημαίνεται ότι η εν λόγω δράση διενεργείται για πρώτη φορά στην Ελλάδα, γεγονός που καταδεικνύει την πρωτοποριακή της φύση. Παράλληλα αποτελεί μια από τις σημαντικότερες μελέτες που έχουν ποτέ διεξαχθεί στην χώρα μας στο πεδίο της τουριστικής οικονομίας και ιδιαίτερα σε επίπεδο δήμου, η βαρύτητα της οποίας γίνεται άμεσα αντιληπτή εάν ληφθούν υπόψη οι ιδιαίτσες συνθήκες και αναγκαιότητες πληροφόρησης της τρέχουσας διεθνούς και ελληνικής οικονομικής κρίσης.

Ταυτότητα έρευνας

Η Έρευνα *Λιανικού Εμπορίου* διενεργήθηκε κατά το κύριο σκέλος της το διάστημα 5-13 Αυγούστου με την μέθοδο της προσωπικής συνέντευξης. Λήφθηκε στρωματοποιημένο κατά κλάδο δείγμα που αναλογεί, σύμφωνα με το μητρώο του Εμπορικού – Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Ηρακλείου, στο 11,6% των επιχειρήσεων της Δημοτικής Ενότητας Χερσονήσου που δραστηριοποιούνται (ως κύρια δραστηριότητα) στους εξεταζόμενους κλάδους και στο 14,2% αντίστοιχα της Δημοτικής Ενότητας Μαλίων. Σημειώνεται ότι η έρευνα στα καταστήματα λιανικού εμπορίου, λόγω της πολυπλοκότητας, του υψηλού βαθμού δυσκολίας και του απαιτούμενου χρόνου για την αποπεράτωσή της (καταγραφές ποσοτήτων

που διακινήθηκαν κατά την διάρκεια της τουριστικής περιόδου 2012), περιορίστηκε στα πλαίσια της πιλοτικής και πειραματικής της εφαρμογής στις κυριότερες από άποψη τουριστικής προσέλευσης περιοχές (οικισμοί Χερσονήσου, Μαλίων & Σταλίδας). Η πλήρη εφαρμογή του εργαλείου που κατασκευάζεται θα απαιτούσε την διερεύνηση του δείγματος με σκοπό την ένταξη και άλλων οικισμών (π.χ. Κουτουλουφάρι, Πισκοπιανό κλ.π.) και Δημοτικών Ενοτήτων (Δ.Ε. Γουβών) του Δήμου. Το μερίδιο ωστόσο που κατέχουν στην τοπική τουριστική αγορά οι επιχειρήσεις του δείγματος καθιστούν τα αποτελέσματα ιδιαίτερα αντιπροσωπευτικά για το σύνολο της δημοτικής επικράτειας, καθώς αντιστοιχούν στον 10,9% των επιχειρήσεων των επιλεγμένων κλάδων σε επίπεδο Δήμου.

Η επιλογή των κλάδων που εξετάστηκαν έγινε με βάση τα είδη των καταστημάτων που κυριαρχούν στους εμπορικότερους δρόμους των πλέον τουριστικών οικισμών του Δήμου, ενώ κριτήριο επιλογής των προϊόντων που διερευνήθηκαν αποτέλεσε η ιδιότητά τους ως κύρια προϊόντα διακίνησης των εμπορικών καταστημάτων των επιλεγμένων κλάδων.

Για την εκτίμηση της συνολικά ενεργοποιούμενης από τον τουρισμό ζήτησης για αγαθά που διακινούνται στα εμπορικά καταστήματα, λήφθηκε υπόψη η τουριστική αναλογία επί των συνολικών πωλήσεων ανά κατάσταση του δείγματος (μερίδιο επί του τζίρου που αναλογεί στην κατανάλωση των τουριστών).

Η Έρευνα Βιοτεχνικής Παραγωγής πραγματοποιήθηκε κατά το κύριο σκέλος της την περίοδο Φεβρουάριο-Απρίλιο 2013 με την μέθοδο της προσωπικής συνέντευξης. Επιλέχθηκαν εννέα από τις κυριότερες βιοτεχνίες που εδρεύουν στον Δήμο Χερσονήσου (κυρίως στο Βιοτεχνικό Πάρκο Ανάπολης – ΒΙΟΠΑ), σε σύνολο περίπου 40 βιοτεχνιών, με αντικείμενο την κατασκευή ειδών που διακινούνται στα τοπικά εμπορικά καταστήματα που εξετάστηκαν στα πλαίσια της Έρευνας Λιανικού Εμπορίου.

Παραπομπές

Το πρώτο μέρος της έρευνας Λιανικού Εμπορίου, όπου καταγράφονται τα ευρήματα της έρευνας σχετικά με την *Μέση Δαπάνη Ανά Αγορά* για κάθε επιλεγμένο κλάδο για τις τουριστικές περιόδους 2012 & 2013 καθώς και *Ζητήματα Επιχειρησιακής Λειτουργίας Εν Καιρώ Κρίσης*, εντοπίζεται στην ακόλουθη ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.hersonisos.gr/municipal/tourism/tourism-satellite-accounts.html>.

Στην ίδια διεύθυνση αναρτώνται όλα τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν τις διάφορες πλευρές της επιστημονικής μελέτης :

- ❖ Κλαδική διάρθρωση Δήμου Χερσονήσου και Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου
- ❖ Βασικές Τουριστικά Χαρακτηριστικές Δραστηριότητες Δήμου και Κρήτης – Μητρώο Τουριστικών Επιχειρήσεων
- ❖ Δυναμικότητα κλινών όλων των τύπων καταλύματος Δήμου και Κρήτης
- ❖ Ξενοδοχειακά καταλύματα και Ενοικιαζόμενα δωμάτια – διαμερίσματα ανά μορφή, τάξη και οικισμό

- ❖ Εποχικότητα διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα ανά μορφή πακέτου
- ❖ Αφίξεις - διανυκτερεύσεις ανά χώρα προέλευσης τουριστών ανά Δημοτική Ενότητα
- ❖ Καταναλώσεις προϊόντων, ενέργειας και ύδατος των ξενοδοχειακών καταλυμάτων
- ❖ Έρευνα λιανικού εμπορίου και βιοτεχνικής παραγωγής
- ❖ Έρευνα επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών εστιατορίου

Δρ. Χατζημαρινάκης Σταύρος

Ερευνητής Εργαστηρίου Ερευνών και Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού (Ερ.Ε.Δο.Λο.Τ)
Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων
Πανεπιστήμιο Πατρών
e-mail: shatzi@upatras.gr